
ปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในการเมืองการปกครองท้องถิ่นไทย
Conflict of interests problem in Thai local government

ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์*
Dr.Thirapat Serirangsan

บทคัดย่อ

ปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในการเมืองการปกครองท้องถิ่นไทย ถือเป็นการคอร์รัปชันประเภทหนึ่ง เนื่องจากการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลโดยการละเมิดกฎหมายและจริยธรรม ซึ่งในสถานการณ์ที่มีผลประโยชน์ส่วนบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องส่งผลให้มีการใช้อำนาจไปแทรกแซงการใช้ดุลพินิจในกระบวนการตัดสินใจ และทำให้ละทิ้งคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ ขาดความเป็นอิสระ ความเป็นกลางและความเป็นธรรม ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ทำให้ผลประโยชน์หลักขององค์กร หน่วยงาน สถาบันและสังคม โดยเฉพาะผลประโยชน์ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต้องเสียหาย ซึ่งผลประโยชน์ที่สูญเสียไปนี้ อาจเป็นผลประโยชน์ทางการเงิน คุณภาพในการบริการ ความเป็นธรรมในสังคม ตลอดจนคุณค่าอื่นๆที่พึงาม รวมถึงโอกาสในอนาคตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนรวมอีกด้วย การแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้แก่ การใช้มาตรการทางกฎหมาย โดยการกำหนดหลักการไว้ในรัฐธรรมนูญ และมาตรการไว้ในพระราชบัญญัติต่างๆ และกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ในการตรวจสอบของพลเมืองและองค์กรภาคประชาสังคม ส่วนแนวทางระยะยาวควรให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาทางการเมืองและกระบวนการอบรมกล่อมเกลாதองการเมืองแก่บรรดาผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนอีกด้วย

คำสำคัญ : ผลประโยชน์ทับซ้อน / การเมืองการปกครองท้องถิ่นไทย

ABSTRACT

Conflict of interest in local government is considered to be a kind of corruption because it is to search for personal benefits by breaking the law and violating code of conduct. As such, personal interest is involved resulting in the intervention in the use of discretionary powers and the decision process and, in turn, infringing the conducting of public functions, lack of freedom, neutrality and fairness impacting the public interest. All of the above result in the jeopardy of the principal interest of the organizations, administrative units, institution and of the society as a whole, especially those of the local people. The aforesaid loss of interest might be in the forms of financial, quality of service, fairness in the society, including other beneficial values and future opportunity of the people in the community as a whole. With regard to the problem resolution of the above conflict of interest, some kind of legal measures should be carried out, whether it be in the Constitution, laws and local rules and regulations, including the reinforcement of the auditing strength of the people and that of the civil organizations. In the long-run, however, there should exist to political education and political socialization for local administrators, personnel as well as the people at large.

Keywords : Conflict of Interests / Thai local government

บทนำ

การเมืองการปกครองท้องถิ่นไทยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะนับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา เนื่องจากหลักการกระจายอำนาจเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตยและการปกครองตนเอง ดังนั้นปัญหาที่จะต้องมีการวางระบบป้องกันไว้ตั้งแต่เริ่มต้นก็คือ การป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน เพื่อเป็นหลักประกันการบริหารการปกครองที่มีลักษณะธรรมาภิบาล เป็นการปกครองที่เน้นความชอบธรรม และประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยมุ่งหวังให้ประโยชน์สูงสุดตกแก่ประชาชนในท้องถิ่นให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ดังนั้นจึงมีการวางมาตรการทางกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการกำหนดหลักการไว้ในรัฐธรรมนูญ การออกมาตรการป้องกันและปราบปรามไว้ในพระราชบัญญัติต่างๆและกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรปกครองท้องถิ่น รวมถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองของประชาชนเองด้วย ปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย และจำเป็นต้องวางพื้นฐานการป้องกันและทำความเข้าใจเสียตั้งแต่การเมืองการปกครองท้องถิ่นเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศในอนาคตต่อไป

ความหมายของผลประโยชน์ทับซ้อน

การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “ผลประโยชน์ทับซ้อน” มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ได้แก่ แชนดร้า วิลเลียม (William, 1985, p.6) ให้ความหมายว่า การที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เปิดโอกาสให้เงินหรือผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามามีอิทธิพลต่อหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องมีต่อสาธารณะ

เคนเนท เคอนาแชน (Kenneth Kernaghan) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลประโยชน์ส่วนตน และได้ใช้อิทธิพลตามหน้าที่และความรับผิดชอบทางสาธารณะไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนนั้น (Cooper, 1990, p. 114)

แพทริก บอยอร์ (Patrick Boyer) (2541) ผู้เชี่ยวชาญจากแคนาดา ให้ความหมายว่า ผลประโยชน์ทับซ้อนของผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะเป็นสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลประโยชน์ส่วนตัว และได้ใช้อิทธิพลหรือจะใช้อิทธิพลของตำแหน่งหน้าที่ไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว

สำหรับคู่มือจริยธรรมของสภาผู้แทนราษฎร สหรัฐอเมริกาให้ความหมายว่าเป็นสถานการณ์ที่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐขัดกับกิจการส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น ซึ่งเป็นการเสี่ยงต่อการทำให้ขาดความเป็นกลางในการใช้วิจารณญาณ เป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งใดก็ตามที่เป็นการยั่วยวนที่จะทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว (Ethics Manual for Members, 1996, p. 3)

หากขยายความให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นผลประโยชน์ทับซ้อนย่อมหมายถึงการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ตกอยู่ในฐานะของผู้ที่มีส่วนได้เสียในรูปแบบต่างๆตามที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้ และเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นได้เข้าไปพิจารณาดำเนินการในกิจการสาธารณะ อันเป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ในกิจการของรัฐเพื่อประโยชน์ของรัฐ แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวมีผลประโยชน์ส่วนตนเข้าไปแอบอิงหรือได้นำประโยชน์ส่วนตนเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ซึ่งรวมถึงการนำเอาการมีส่วนได้เสียในรูปแบบต่างๆ หรือการมีผลประโยชน์แอบแฝง หรือการนำความสัมพันธ์ส่วนตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการตัดสินใจในการดำเนินการต่างๆตามอำนาจหน้าที่ ในการดำเนินงานที่เป็นกิจการส่วนรวมของรัฐ การบริหารงานภาครัฐหรือในการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐแล้ว การพิจารณาดังกล่าวข้างต้นของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้นำประโยชน์ส่วนตนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการดำเนินการใดๆที่เป็นงานในอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเป็นการกระทำที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมหรือเข้าข่ายการกระทำที่มีลักษณะเป็นผลประโยชน์ทับซ้อนนั่นเอง

องค์ประกอบของผลประโยชน์ทับซ้อน

องค์ประกอบของผลประโยชน์ทับซ้อน อาจพิจารณาได้เป็น 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก เป็นประเด็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนบุคคลหรือผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นผลประโยชน์ที่มีความเกี่ยวพันกับเงินหรือทรัพย์สินเป็นประการสำคัญ นอกจากนั้นก็จะจะเป็นผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆที่ทำให้ผู้ได้รับพึงพอใจ ประการที่สอง เป็นเรื่องของการใช้อำนาจหน้าที่และดุลพินิจในการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว และประการที่สาม เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้สถานะและขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือพนักงานของรัฐโดยขาดหลักจริยธรรมพื้นฐานในวิชาชีพของตน

ขอบข่ายของผลประโยชน์ทับซ้อน

ตามหลักสากลทั่วไป การกระทำที่อยู่ในขอบข่ายของการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์ทับซ้อนนั้นมีอยู่ 7 ลักษณะด้วยกันดังนี้ (Langford & Kernaghan, 1990, p. 114-118)

1. การรับผลประโยชน์ต่างๆ (Accepting Benefits) อาทิ การรับของขวัญต่างๆจากบริษัทธุรกิจ ซึ่งนอกจากในรูปของสิ่งของวัตถุแล้ว ยังเป็นประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปศึกษาดูงาน การประชุม เป็นต้น
2. การทำธุรกิจกับตัวเอง (Self-dealing) หรือเป็นคู่สัญญา (Contracts) หมายถึง สถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานที่ตนสังกัด อาทิ การใช้ตำแหน่งหน้าที่ที่ทำให้หน่วยงานทำสัญญาซื้อสินค้าจากบริษัทของตนเอง หรือจ้างบริษัทของตนเป็นที่ปรึกษาหรือซื้อที่ดินของตนเองในการจัดสร้างสำนักงาน สถานการณ์เช่นนี้เป็นบทบาทที่ขัดแย้ง กล่าวคือเป็นทั้งผู้ซื้อและผู้ขายในขณะเดียวกัน

3. การทำงานหลังจากออกจากตำแหน่งสาธารณะหรือหลังเกษียณ (Post-employment) หมายความว่า การที่บุคลากรออกจากหน่วยงานของรัฐและไปทำงานในบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกัน อาทิ เจ้าหน้าที่ระดับสูงขององค์การโทรศัพท์ลาออกไปทำงานในบริษัทเอกชนที่ได้สัมปทานโทรศัพท์มือถือหรือบริษัท ธุรกิจการสื่อสาร เป็นต้น

4. การทำงานพิเศษ (Outside Employment or Moonlighting) ซึ่งรูปแบบนี้มีหลายลักษณะ อาทิ ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะตั้งบริษัทดำเนินธุรกิจแข่งขันกับหน่วยงานหรือองค์การสาธารณะที่ตนสังกัด หรือการ รับจ้างเป็นที่ปรึกษาโครงการโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ในราชการสร้างความน่าเชื่อถือ หรือผู้ตรวจสอบบัญชีของ กรมสรรพากรรับงานพิเศษเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นผู้จัดทำบัญชีให้กับบริษัทที่ต้องถูกตรวจสอบ

5. การรู้ข้อมูลภายใน (Inside Information) หมายถึงสถานการณ์ที่ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะใช้ ประโยชน์จากการรู้ข้อมูลภายในเพื่อประโยชน์ของตนเอง อาทิ เจ้าหน้าที่ระดับสูงในกรมทางหลวงทราบข้อมูล ภายในว่ากรมทางหลวงจะมีการตัดถนนไปบริเวณใด ก็รีบไปซื้อที่ดินโดยใส่ชื่อภรรยาเป็นเจ้าของไว้เพื่อหวังเก็ง กำไร เป็นต้น

6. การใช้สมบัติของทางราชการเพื่อประโยชน์ของธุรกิจส่วนตัว (Using Your Employer's Property for Private Advantage) อาทิ การนำเครื่องใช้สำนักงานต่างๆ กลับไปใช้ที่บ้าน การนำรถยนต์ของราชการไปใช้ใน งานส่วนตัว เป็นต้น

7. การนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งของตนเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง (Pork-barrelling) อาทิ การที่รัฐมนตรีอนุมัติโครงการของกระทรวงไปลงในพื้นที่เลือกตั้งหรือบ้านเกิดของตนเองซึ่งเป็นการใช้ งบประมาณสาธารณะเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งของตน

นอกจากนั้น ยังรวมถึงการที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจหน้าที่เสนอ หรือผลักดันกฎหมาย นโยบาย มาตรการหรือการตัดสินใจของหน่วยงานเพื่อนำไปสู่ผลประโยชน์ของตนเองและ พรรคพวกเป็นประการสำคัญ ก็เป็นลักษณะสำคัญของการทุจริตเชิงนโยบายและอยู่ในขอบข่ายของผลประโยชน์ทับซ้อนเช่นเดียวกันด้วย

การทุจริตเชิงนโยบายหรือผลประโยชน์ทับซ้อนนี้มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องรวม 6 ประการ ได้แก่ ประการ แรก ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติและพฤติกรรมส่วนบุคคล ประการที่สองปัจจัย ทางด้านการเมืองและนโยบาย ได้แก่ การใช้อิทธิพลของนักการเมืองและพรรคการเมือง ความไม่ชัดเจนของ นโยบาย การแทรกแซงของกลุ่มผลประโยชน์ ประการที่สาม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่าครองชีพ รายได้และหนี้สิน ประการที่สี่ ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ ค่านิยมในสังคม กรอบทางด้านศีลธรรมและจริยธรรม ระบบอุปถัมภ์ สถานะตำแหน่งทางสังคมที่เอื้ออำนวย ตลอดจนแบบแผนตัวอย่างของผู้บังคับบัญชา ประการที่ ห้า ปัจจัยด้านกฎหมาย ได้แก่ ระเบียบปฏิบัติ ขั้นตอนและช่องว่างของกฎหมาย ระบบการตรวจสอบ และ ประการที่หก ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์การ ความคาดหวังและธรรมเนียมปฏิบัติของ เจ้าหน้าที่ของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2546, หน้า 14)

การป้องกันปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน

ขอบข่ายของปัญหาการทุจริตเชิงนโยบายและผลประโยชน์ทับซ้อนครอบคลุมพฤติกรรมอย่าง กว้างขวาง ดังนั้น กลไกหรือเครื่องมือส่วนใหญ่ที่ใช้ในการจัดการกับปัญหาคือการดังกล่าวก ก็คือการทำให้อาสา เกิดปัญหาที่มีน้อยที่สุด โดยเครื่องมือประเภทต่างๆจะถูกใช้กับลักษณะของปัญหาในรูปแบบที่แตกต่างกัน รวมถึง มีการจำแนกวิธีการป้องกันปัญหามาตามช่วงเวลาและวาระที่แตกต่างกันด้วย อาทิ (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2553, หน้า 113-114)

1. การกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์หรือคุณสมบัติต้องห้าม (Qualification and Disqualification from Office) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการป้องกันเบื้องต้นมิให้มีโอกาสเกิดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในกรณีของข้าราชการการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อาทิ การห้ามรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องไม่ดำรงตำแหน่งข้าราชการประจำ และต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัมปทานหรือสัญญาต่างๆกับรัฐ

2. การแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองและครอบครัวต่อสาธารณะ (Disclosure of Personal Interests) ทั้งก่อนจะเข้ารับตำแหน่งและหลังจากสิ้นสุดการดำรงตำแหน่ง ถึงแม้ว่าวิธีการนี้จะไม่ใช่เครื่องมือที่แก้ปัญหาลักษณะทับซ้อนได้โดยตรง แต่อย่างน้อยที่สุดการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวก็ช่วยให้สาธารณชนสามารถตรวจสอบหรือป้องกันมิให้ผู้กระทำการสามารถคอร์รัปชันได้โดยง่าย

3. การกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมหรือข้อพึงปฏิบัติทางจริยธรรม (Code of Conduct) เป็นการสร้างกรอบเพื่อบังคับถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรกระทำ ให้ถือเป็นหลักจรรยาบรรณในการทำงาน ถ้าไม่ปฏิบัติตามก็ถือว่าเป็นความผิดทางกฎหมาย แต่อาจบ่อนทำลายความเชื่อมั่นที่สังคมมีต่อนักการเมือง และเป็นบ่อเกิดแห่งความเสื่อมศรัทธาที่ประชาชนจะมีต่อระบบการเมืองการปกครองด้วย

4. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการทำงานหลังพ้นตำแหน่งในหน้าที่ทางราชการ (Post-Office Employment Restriction) เป็นข้อกำหนดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนำข้อมูลลับภายในหน่วยงานไปใช้ประโยชน์หลังการออกจากตำแหน่งดังกล่าว รวมถึงการป้องกันการใช้สิทธิพิเศษในการติดต่อหน่วยราชการในฐานะที่เคยดำรงตำแหน่งสำคัญในหน่วยงานราชการมาแล้ว

นอกจากเครื่องมือข้างต้นแล้ว ยังจำเป็นต้องมีกลไกสำหรับการบังคับใช้กฎระเบียบที่กำหนดขึ้น อาทิ การตั้งคณะกรรมการในลักษณะองค์กรกำกับดูแล เพื่อตรวจสอบให้ผู้ที่อยู่ภายใต้กฎระเบียบดังกล่าวปฏิบัติตามข้อกำหนดที่บัญญัติไว้ โดยคณะกรรมการดังกล่าวต้องมีความเป็นอิสระอย่างเพียงพอ เพราะในกรณีที่มีการละเมิดกฎระเบียบเกิดขึ้น ก็ต้องทำหน้าที่สอบสวนข้อเท็จจริงก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรการที่เกี่ยวข้องต่อไป

การป้องกันปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในการเมืองการปกครองท้องถิ่นของไทย

มาตรการทางกฎหมาย (สำนักงาน ป.ป.ช. : ม.ป.ป.)

การป้องกันและแก้ไขปัญหามหาการทุจริตเชิงนโยบายและผลประโยชน์ทับซ้อนในการเมืองการปกครองท้องถิ่นของไทย ที่ปรากฏเป็นรูปธรรม ได้แก่ การใช้มาตรการทางกฎหมาย นับตั้งแต่การบัญญัติเป็นหลักการไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 264 ถึงมาตรา 269 และมาตรา 284 วรรคสี่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 มาตรา 100 มาตรา 101 มาตรา 102 มาตรา 122 ซึ่งให้อำนาจแก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการกำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐให้อยู่ภายใต้บังคับของมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว ซึ่งนอกจากนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีแล้ว ยังมีการกำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นและรองผู้บริหารท้องถิ่นอยู่ภายใต้มาตรการบังคับของกฎหมายมาตราดังกล่าวนับตั้งแต่วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2555

กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 มาตรา 64(5) และมาตรา 64/1(6) พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 35/1(3) มาตรา 36(4) มาตรา 37(5) ประกอบมาตรา 44/3 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 13 พ.ศ. 2552 มาตรา 48 จดทศ (3) มาตรา 48 ปัญจทศ (5) มาตรา 48 โสฬส (6) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 แก้ไข

เพิ่มเติมถึง(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2552 มาตรา 49 มาตรา 50(6) มาตรา 51(6) และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาตรา 51(3) มาตรา 52(5) และมาตรา 58 วรรคสาม

สำหรับ รายละเอียดของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์ทับซ้อน ในกรณีของการเมืองการปกครองท้องถิ่นของไทย ได้มีการบัญญัติกฎหมายห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการหรือมีการกระทำที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 2 ว่าด้วยการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ตั้งแต่ มาตรา 265 ถึง มาตรา 269 และรัฐธรรมนูญมาตรา 284 วรรคท้าย ยังได้บัญญัติให้นำมาตรา 265-268 มาใช้บังคับกับสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณีด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 265 บัญญัติไว้ดังนี้ “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้อง

- (1) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น
- (2) ไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทรับสัมปทาน หรือ เข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ว่าจะได้โดยทางตรงหรือทางอ้อม

(3) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใดๆจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆในธุรกิจการงานตามปกติ

- (4) ไม่กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 48

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภารับเบี้ยหวัดบำเหน็จบำนาญ เงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภารับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน

ให้นำความใน (2) (3) และ (4) มาใช้บังคับแก่คู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาและบุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภานั้น ที่ดำเนินการในลักษณะผู้ถูกใช้ ผู้ร่วมดำเนินการ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาให้กระทำการตามมาตรานี้ด้วย”

มาตรา 266 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ใช่สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่นหรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น
- (2) การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่งและเลื่อนเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือ

(3) การให้ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือ ลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น พ้นจาก ตำแหน่ง

มาตรา 267 ให้นำบทบัญญัติมาตรา 265 มาใช้บังคับกับนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วย เว้นแต่เป็นการดำรงตำแหน่งหรือดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะดำรงตำแหน่งใดในทางหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใดก็ได้ด้วย

มาตรา 268 นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะกระทำการใดที่บัญญัติไว้ในมาตรา 266 มิได้ เว้นแต่เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภาหรือตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำหรับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 มาตรา 100 ได้บัญญัติห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินกิจการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคล และประโยชน์ส่วนรวม ดังนี้

มาตรา 100 ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดดำเนินกิจการ ดังต่อไปนี้

(1) เป็นคู่สัญญาหรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานของรัฐ ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ หรือดำเนินคดี

(2) เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในทางหุ้นส่วนหรือบริษัท ที่เข้าเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีอำนาจกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ หรือดำเนินคดี

(3) รับสัมปทานหรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วน ท้องถิ่น อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นใน ทางหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว

(4) เข้าไปมีส่วนได้เสียในฐานะเป็นกรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน พนักงาน หรือลูกจ้างในธุรกิจของ เอกชน ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแล ควบคุม หรือตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดอยู่ หรือปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งโดยสภาพของผลประโยชน์ของธุรกิจของเอกชนนั้นอาจขัดหรือ แย้งต่อประโยชน์ส่วนรวม หรือประโยชน์ทางราชการ หรือกระทบต่อความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น

เจ้าหน้าที่ของรัฐตำแหน่งใดที่ต้องห้ามมิให้ดำเนินกิจการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ให้นำบทบัญญัติในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามวรรคสอง โดยให้ถือว่าการ ดำเนินกิจการของคู่สมรสดังกล่าวเป็นการดำเนินกิจการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

มาตรา 101 ให้นำบทบัญญัติมาตรา 100 มาใช้บังคับกับการดำเนินกิจการของผู้ซึ่งพ้นจากการเป็น เจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปีโดยอนุโลม เว้นแต่การเป็นผู้ถือหุ้นไม่เกินร้อยละห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมด ที่จำหน่ายได้ในบริษัทมหาชนจำกัด ซึ่งมีใช้บริษัทที่เป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐ ตามมาตรา 100(2) ที่ได้รับ อนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

มาตรา 102 บทบัญญัติมาตรา 100 มิให้นำมาใช้บังคับกับการดำเนินกิจการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่ง หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจกำกับ ดูแล ควบคุม หรือตรวจสอบการดำเนินงานของบริษัทจำกัด หรือบริษัท

มหาชนจำกัด มอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ที่หน่วยงานของรัฐถือหุ้นหรือเข้าร่วมทุน

มาตรา 103 ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคล นอกเหนือจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อันควรได้ตามกฎหมาย หรือกฎ ข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยา ตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปีโดยอนุโลม

นอกจากนั้น สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทยังมีกฎหมายที่บัญญัติห้ามการดำเนินกิจการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ไว้ดังนี้

(1) องค์กรบริหารส่วนจังหวัด

พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 11(5) ได้บัญญัติห้ามสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด มิให้กระทำการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ในเรื่องการเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นเป็นคู่สัญญา หรือในกิจการที่กระทำให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น หรือที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นจะกระทำ ซึ่งหากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืน จะต้องรับโทษในทางปกครอง ได้แก่ การพ้นจากตำแหน่งหรือทำให้สมาชิกภาพสิ้นสุดลง

ในองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อมีการกระทำที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ในเหตุเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นเป็นคู่สัญญาหรือในกิจการที่กระทำให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น หรือที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นจะกระทำ ตามมาตรา 44/3 ซึ่งหากทำการฝ่าฝืน นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จะต้องพ้นจากตำแหน่ง ตามมาตรา 35/1(3) มาตรา 36(4) มาตรา 37(5)

(2) เทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552 มาตรา 18 ทวิ ได้บัญญัติห้ามสมาชิกสภาเทศบาล มิให้กระทำการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ การต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่เทศบาลนั้นเป็นคู่สัญญา หรือในกิจการที่กระทำให้แก่เทศบาลนั้น หรือที่เทศบาลนั้นจะกระทำ ซึ่งหากสมาชิกสภาเทศบาลผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษในทางปกครอง ได้แก่ การทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลสิ้นสุดลงตามมาตรา 19(6)

สำหรับมาตรา 48 จตุพศ (3) ได้บัญญัติห้ามนายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ต้องไม่กระทำการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ในเหตุต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ในสัญญาที่เทศบาลนั้นเป็นคู่สัญญา หรือในกิจการที่กระทำให้แก่เทศบาลนั้นหรือที่เทศบาลนั้นจะกระทำ ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนจะเป็นเหตุให้นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี จะต้องพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 48 ปัญจพศ (5) และตามมาตรา 48 โสฬส (6)

(3) องค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 มาตรา 47 ตรี (6) ได้บัญญัติห้ามสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมิให้กระทำการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งได้แก่การเข้าไปเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นเป็นคู่สัญญาหรือในกิจการที่กระทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลนั้น หรือที่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นจะกระทำ ซึ่งหากได้มีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น จะต้องรับโทษในทางปกครอง ได้แก่ การพ้นจากตำแหน่งหรือสมาชิกภาพสิ้นสุดลง

มาตรา 64/2(3) ได้บัญญัติห้าม นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล มิให้กระทำการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งได้แก่การเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นจะกระทำ ซึ่งหากทำการฝ่าฝืน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 64(5) และ มาตรา 64/1(6)

(4) กรุงเทพมหานคร

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ได้บัญญัติห้ามสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร มิให้กระทำการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม อันได้แก่ การห้าม ตามมาตรา 22 ได้แก่ สมาชิกสภากรุงเทพมหานครต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นใดในส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือการพาณิชย์ของกรุงเทพมหานคร หรือบริษัทซึ่ง กรุงเทพมหานครถือหุ้น หรือตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนจะเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภากรุงเทพมหานครสิ้นสุดลง ตามมาตรา 23(5)

สำหรับผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กฎหมายได้บัญญัติห้ามมิให้กระทำการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งได้แก่ การห้ามตามมาตรา 51(3) ได้แก่ต้องไม่เป็นคู่สัญญา หรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับกรุงเทพมหานคร หรือการพาณิชย์ของกรุงเทพมหานคร หรือบริษัทที่ กรุงเทพมหานครถือหุ้น เว้นแต่กรณีสำหรับผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้เป็นคู่สัญญาหรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญาก่อนได้รับการเลือกตั้ง ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนจะเป็นเหตุทำให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ต้องพ้นจากตำแหน่ง ตามมาตรา 52(5) และในกรณีที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครต้องพ้นจากตำแหน่ง ทำให้รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นข้าราชการการเมืองต้องพ้นจากตำแหน่งไปด้วย รวมถึงการที่รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะต้องพ้นจากตำแหน่งเมื่อมีการกระทำที่เป็นการต้องห้าม อันได้แก่ การเป็นคู่สัญญา หรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับกรุงเทพมหานคร หรือการพาณิชย์ของกรุงเทพมหานครหรือบริษัทซึ่ง กรุงเทพมหานครถือหุ้นด้วย ทั้งนี้ตามมาตรา 58 วรรคสาม

(5) เมืองพัทยา

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2552 มาตรา 18 ได้บัญญัติห้ามสมาชิกมิให้กระทำการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ในเหตุต้องไม่เป็นผู้ที่มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่เมืองพัทยาคือคู่สัญญา หรือในกิจการที่จะกระทำให้เมืองพัทยา หรือที่เมืองพัทยาก่อกระทำ ซึ่งหากมีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนจะเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง ตามมาตรา 19(4)

สำหรับนายกเมืองพัทยาและรองนายกเมืองพัทยา มาตรา 49 ได้บัญญัติห้ามมิให้กระทำการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ การเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่ทำกับเมืองพัทยา หรือการพาณิชย์ของเมืองพัทยา หรือบริษัทที่เมืองพัทยามีถือหุ้น ซึ่งหากมีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืน จะเป็นเหตุให้นายกเมืองพัทยาและรองนายกเมืองพัทยาต้องพ้นจากตำแหน่ง ตามมาตรา 50(6) และตามมาตรา 51(6)

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบกฎหมายที่บัญญัติห้ามดำเนินกิจการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม

ลำดับ	กฎหมาย	เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกบังคับใช้	บทกำหนดโทษ
1	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 264 มาตรา 265 มาตรา 266 มาตรา 268 และมาตรา 269 มาตรา 284 วรรคสี่ให้นำมาตรา 264 มาตรา 265 มาตรา 266 มาตรา 268 และมาตรา 269	นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี	พ้นจากตำแหน่ง
2	กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ผู้บริหารท้องถิ่นและรองผู้บริหารท้องถิ่น	พ้นจากตำแหน่ง
2.1	พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 มาตรา 64(5) และ มาตรา 64/1(6)	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล	พ้นจากตำแหน่ง
2.2	พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม ถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 35/1(3) มาตรา 36(4) มาตรา 37(5) ประกอบ มาตรา 44/3	นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด	พ้นจากตำแหน่ง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบกฎหมายที่บัญญัติห้ามดำเนินกิจการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม (ต่อ)

ลำดับ	กฎหมาย	เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกบังคับใช้	บทกำหนดโทษ
2.3๓	พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 13 พ.ศ. 2552 มาตรา 48 จตฺทศ (3) มาตรา 48 ปญจทศ (5) มาตรา 48 โสฬส (6)	นายกเทศมนตรี รองนายก เทศมนตรี	พ้นจากตำแหน่ง
2.4	พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2552 มาตรา 49 มาตรา 50(6) มาตรา 51(6)	นายกเมืองพัทยาและรองนายกเมืองพัทยา	พ้นจากตำแหน่ง
2.5	พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาตรา 51(3) มาตรา 52 (5) มาตรา 58 วรรคสาม	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ต้องพ้นจากตำแหน่ง
3	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 มาตรา 100 มาตรา 101 มาตรา 102 มาตรา 122	ประกาศคณะกรรมการ ป.ป.ช. เรื่องกำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี นายองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา รองนายกเมืองพัทยา ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	มีโทษในทางอาญา ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสามปี ปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และความผิดในหมวด 9 นี้ ให้ถือว่าเป็นความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา

ที่มา : สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ม.ป.ป.)

นอกจากมาตรการทางกฎหมายแล้ว การป้องกันปัญหาการทุจริตเชิงนโยบายและผลประโยชน์ทับซ้อนควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ในการตรวจสอบของพลเมืองและองค์กรภาคประชาสังคม

และแนวทางระยะยาวควรให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาทางการเมืองและกระบวนการอบรมกลุ่มกลางทางการเมืองแก่บรรดาผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรวมถึงประชาชนอีกด้วย

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของพลเมืองและองค์กรภาคประชาสังคม

ในแผนแม่บทพัฒนาการเมืองได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 1 ว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพลเมืองและองค์กรภาคประชาสังคมด้วยความเชื่อที่ว่า การเมืองภาคพลเมืองเป็นปัจจัยชี้ขาดอนาคตของประชาธิปไตยของไทย เพราะที่ผ่านมาเราไม่ได้ส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้ที่จะเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ และความมีสำนึกรับผิดชอบต่อความเป็นพลเมืองของสังคมส่วนรวมอย่างแท้จริง รวมถึงสิทธิชุมชนได้ถูกเพิกเฉยจากรัฐเกือบจะโดยตลอด

ดังนั้น พันธกิจด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพลเมืองในสังคม จึงถูกบัญญัติไว้เป็นพันธกิจแรกของยุทธศาสตร์ เพราะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ขณะเดียวกันเมื่อประชาชนเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองและ มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมแล้ว พลังของประชาชนจะนำไปสู่การตรวจสอบผู้ปกครองที่ฉ้อฉลและอำนาจรัฐที่ไม่เป็นธรรมด้วย

แนวคิดในการสร้างความเข้มแข็งของพลเมืองและองค์กรภาคประชาสังคมเพื่อให้พลเมืองมีความสำนึกและรับผิดชอบต่อส่วนรวม และตระหนักถึงปัญหาของสังคม ดังนั้นจึงมีความเกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาทางการเมืองที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของพลเมืองในระดับชุมชน ท้องถิ่นและนำไปสู่การจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมที่จะทำหน้าที่ปกป้องพิทักษ์ผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่น ไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันโดยนักการเมือง ซึ่งรวมถึงปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนและทุจริตเชิงนโยบายด้วยเช่นกัน (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป.)

ทั้งนี้ แนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมของแนวคิดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพลเมืองและองค์กรภาคประชาสังคมที่มีอิทธิพลและประสบความสำเร็จอย่างมาก ได้แก่ กรณีตัวอย่างในประเทศสาธารณรัฐเกาหลีหรือเกาหลีใต้ กล่าวคือ ความสำเร็จของสภาประชาชนเพื่อการตรวจสอบของสาธารณรัฐเกาหลีหรือเกาหลีใต้มีรายละเอียดที่น่าสนใจ ดังนี้ (People's Solidarity for Participatory Democracy (PSPD) : Online)

สภาประชาชนเพื่อการตรวจสอบ หรือ องค์กรว่าด้วยความโปร่งใสของประชาชนต่อการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม(People Solidarity for Participatory Democracy-PSPD) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1994 โดย ปัก วัน ชุน เป็นองค์กรภาคประชาสังคมในประเทศเกาหลีใต้ ที่มีวัตถุประสงค์หลักด้านการรณรงค์ต่อต้านการคอร์รัปชันทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนโดยติดตามตรวจสอบนักการเมืองเกาหลีใต้ช่วยโอกาสแสวงหาประโยชน์ทางการเมืองและบ่อนทำลายประชาธิปไตยในเกาหลีใต้

PSPD เริ่มมีบทบาทด้านการต่อต้านการคอร์รัปชันของนักการเมืองในประเทศเกาหลีนับตั้งแต่ยุคการปกครองโดยทหารเป็นต้นมา สามารถดำเนินการเอาผิดประธานาธิบดีและลูกชายของประธานาธิบดีเกาหลีได้อีกสองคนเข้าคุกด้วยข้อหาทุจริตคอร์รัปชัน (ประธานาธิบดีเกาหลีใต้ที่ถูกดำเนินคดีในข้อหาทุจริตคอร์รัปชันสองรายคือ ประธานาธิบดีชุน ดู วอน และประธานาธิบดีโร แท วู ส่วนลูกชายของประธานาธิบดีที่ถูกดำเนินคดีอีกสองคนคือ ลูกชายของประธานาธิบดีคิม ยอง ชัม และลูกชายของประธานาธิบดีคิม แท จุง) และสามารถรณรงค์ให้ประชาชนช่วยกันกำจัดนักการเมืองคอร์รัปชันด้วยการไม่ลงคะแนนเลือกตั้งให้บรรดานักการเมืองที่มีชื่ออยู่ในบัญชีดำ (blacklist) ทำให้สามารถกำจัดนักการเมืองน้ำเน่าออกจากการเมืองของเกาหลีใต้ได้เป็นจำนวนมาก ทำให้ประชาธิปไตยในประเทศเกาหลีใต้สามารถพัฒนาในเชิงคุณภาพได้อย่างรวดเร็วในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมานี้

สำหรับ ปีก วัน ชุน นั้น เป็นผู้นำองค์กรภาคประชาสังคมในประเทศเกาหลีใต้ ที่นอกจากจะเป็นผู้ก่อตั้งองค์กร PSDP แล้ว ในเวลาต่อมายังได้ก่อตั้งองค์กรภาคประชาสังคมอื่นๆ ขึ้นอีกหลายองค์กร ประกอบด้วยมูลนิธิ Beautiful Foundation สถาบัน Hope Institute และ Beautiful Store เป็นต้น

ปีก วัน ชุน แนะนำตัวเองต่อสังคมว่าเขาเป็นนักกฎหมายที่ผันตัวเองไปเป็นนักปฏิรูป (From a Lawyer to Social Designer and Change Maker) กล่าวได้ว่า ปีก วัน ชุน เป็นผู้บุกเบิกการเมืองภาคพลเมืองของประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้ในยุคปัจจุบัน

ปีก วัน ชุน ผู้ก่อตั้ง PSDP มีประวัติเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองตั้งแต่ช่วงเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ขณะที่กำลังศึกษาวิชากฎหมายที่มหาวิทยาลัยโซล (Soul University) นั้น ปีก วัน ชุน เข้าร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหาร จนถูกจับกุมต้องออกจากมหาวิทยาลัย ต่อมาในปี 1975 เมื่อพ้นคุกมาแล้ว ได้กลับเข้าเรียนต่อจนจบปริญญาตรีด้านนิติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเดิม ปีก วัน ชุน เข้ารับราชการในสำนักงานอัยการของรัฐเป็นเวลาหนึ่งปี จากนั้นไปทำงานเป็นทนายความ ทำหน้าที่เป็นทนายความในคดีสิทธิมนุษยชนหลายคดี ก่อนที่จะไปศึกษาต่อด้านกฎหมายในประเทศอังกฤษ (LSE) และสหรัฐอเมริกา (Harvard University) เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ปีก วัน ชุน กลับมาเกาหลีใต้พร้อมกับความคิดที่จะต่อสู้กับรัฐบาลคอร์รัปชันทหารในประเทศเกาหลีใต้

ปีก วัน ชุน เริ่มต้นด้วยการก่อตั้งองค์กรภาคประชาชนชื่อ People Solidarity for Participatory Democracy : PSDP ขึ้นในปี 1994 (พ.ศ. 2537) เพื่อให้เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร (NGO) และไม่ผูกพันเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองใดๆ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรณรงค์ให้ประชาชนร่วมกันเฝ้าระวังและจัดการคอร์รัปชันของนักการเมือง นักธุรกิจ และข้าราชการในประเทศเกาหลีให้หมดสิ้นไป

องค์กร PSDP ตั้งขึ้นเพื่อต่อต้านการคอร์รัปชันในยุครัฐบาลทหาร ซึ่งทำการคอร์รัปชันอย่างกว้างขวาง จึงไม่สามารถหาทุนมาดำเนินการได้ แม้แต่นักธุรกิจที่เห็นด้วยอยู่บ้าง แต่ก็ไม่กล้าบริจาคเงินช่วยเหลือ PSDP เพราะกลัวถูกต่อต้านจากทั้งฝ่ายการเมืองและธุรกิจด้วยตนเอง ในขณะที่เดียวกันที่ PSDP ไม่อาจคาดหวังที่จะได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากรัฐบาล ซึ่งเป็นตัวการทุจริตคอร์รัปชันใหญ่ในประเทศ

PSDP จึงพุ่งเป้าไปที่คนชั้นกลางที่มีการศึกษา มีงานทำและมีรายได้ที่มั่นคง จึงทำการรณรงค์ให้ประชาชนคนชั้นกลางเข้ามาเป็นสมาชิกและบริจาคเงินให้แก่องค์กร อย่างไรก็ตาม คนเกาหลีในช่วงนั้นไม่นิยมบริจาคเงินให้องค์กร NGO เรื่องนี้ทำให้ PSDP ต้องทำวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบว่า "เพราะเหตุใดคนเกาหลี จึงไม่นิยมบริจาคเงินให้องค์กรภาคประชาชน?" ทั้งๆ ที่มีรายได้ และสามารถบริจาคได้ ไม่แตกต่างจากสังคมตะวันตกหรือที่อื่นๆ

ผลการวิจัยพบว่า ที่จริงแล้วประชาชนชาวเกาหลีแต่ละคนล้วนมีความเกลียดชังการทุจริตคอร์รัปชันสะสมอยู่ในใจอย่างรุนแรง แต่ไม่มีช่องทางใดที่จะดำเนินการได้ คนเหล่านี้พร้อมที่จะบริจาคเงินให้องค์กรอย่าง PSDP เพียงแต่ยังไม่มีช่องทาง เพราะก่อนหน้านี้ก็ไม่เคยมีใครคิดที่จะตั้งองค์กรทำนองนี้ขึ้น อีกทั้งยังมีความเคลือบแคลงสงสัยอยู่ด้วยเช่นกัน

ดังนั้น PSDP จึงรณรงค์ขอรับบริจาคเงินผ่านเว็บไซต์และสื่อมวลชนอื่นๆ รวมทั้งจัดกิจกรรมรณรงค์หาทุนอย่างเปิดเผย น่าเชื่อถือ และทำให้น่าสนใจ ทำให้มีคนกล้ามาเป็นสมาชิกประจำของ PSDP และบริจาคเงินให้เป็นรายเดือน รายปี อีกทั้งเป็นสมาชิกตลอดชีพ PSDP กำหนดให้สมาชิกบริจาค 1% ของเงินเดือนหรือรายได้ ช่วงเริ่มต้นมีผู้สมัครสมาชิก 100 คน บริจาคไม่เกินคนละ 1,000 US\$ ต่อปี ในช่วง 3 ปีแรกมีสมาชิกจำนวน 700 ราย และเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับในปีถัดมา

นอกจากนั้น PSPD ยังจัดกิจกรรมหาทุนไปพร้อมกับการจัดกิจกรรมพิเศษ (Events) อื่นๆ ที่จัดขึ้นเพื่อ การเผยแพร่ ให้การศึกษา และหาสมาชิกเพิ่มเติม เช่น ร้านกาแฟ ร้านหนังสือ การแสดงภาพศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ฯลฯ เป็นต้น ทำให้มีรายได้เสริมจากกิจกรรมพิเศษเหล่านี้เป็นครั้งคราว ซึ่งเพียงพอสำหรับใช้ดำเนิน กิจกรรมมาจนถึงทุกวันนี้

บทสรุป

กล่าวโดยสรุป ความขัดแย้งระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม หรือ ผลประโยชน์ทับซ้อนในการเมืองการปกครองท้องถิ่นของไทย ถือเป็นการคอร์รัปชันประเภทหนึ่ง เนื่องจากการแสวงหา ผลประโยชน์ส่วนบุคคลโดยการละเมิดกฎหมายและจริยธรรม ซึ่งในสถานการณ์ที่มีผลประโยชน์ส่วนบุคคลเข้ามา เกี่ยวข้องส่งผลให้มีการใช้อำนาจไปแทรกแซงการใช้ดุลพินิจในกระบวนการตัดสินใจ และทำให้ละทิ้งคุณธรรมใน การปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ ขาดความเป็นอิสระ ความเป็นกลางและความเป็นธรรม ส่งผลกระทบต่อประโยชน์ สาธารณะ (Public Interest) ทำให้ผลประโยชน์หลัก (Primary Interest) ขององค์การ หน่วยงาน สถาบันและ สังคม โดยเฉพาะผลประโยชน์ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต้องเสียหาย ซึ่งผลประโยชน์ที่สูญเสียไปนี้ อาจเป็น ผลประโยชน์ทางการเงิน คุณภาพในการบริการ ความเป็นธรรมในสังคม ตลอดจนคุณค่าอื่นๆ ที่พึงาม รวมถึง โอกาสในอนาคตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนรวมอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักงาน. (2546). ความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและ ผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interests). เอกสารประกอบการสัมมนาเผยแพร่ผลการวิจัย จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน วันที่ 4 กรกฎาคม 2546 ณ โรงแรมเรดิสัน กรุงเทพฯ.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, สำนักงาน. (2549). กฎหมายและระเบียบที่ เกี่ยวข้องและประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- _____. (2544). พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ : สหมิตรพริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2553). นักการเมืองไทย : จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อนการคอร์รัปชันสภาพปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ แนวทางแก้ไข. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สายธาร.
- แพทริค บอเยอร์. (2541). ข้อพิจารณาขั้นต้นเพื่อการออกกฎหมายใหม่ว่าด้วยการกระทำความผิดของ ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะ. เอกสารประกอบการประชุม วันที่ 22 พฤษภาคม 2541 ณ โรงแรม ปริ้นส์พาลาส กรุงเทพฯ มูลนิธิวิเทศพัฒนา.
- สำนักกฎหมาย, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). คู่มือการปฏิบัติ สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ตามมาตรา 100 แห่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต.

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี , คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งสภาพัฒนาการเมืองและยกร่างแผนแม่บท
พัฒนาการเมือง. แผนแม่บทพัฒนาการเมือง. กรุงเทพฯ : Designed and Printed by
MisterKopy.

Cooper, Terry L. (1990). **The Responsible Administration to Ethics for the Administrative
Role.** (3 rd ed,). California : Jossey-Bass Inc.

Ethics Manual for Members. (1996). **Offices and Employee of the U.S. House of
Representatives.** [Online]. Available : <http://www.house.gov>. [1996, December 20].

Langford, John & Ken Kernaghan. (1990). **The Responsible Public Servant.** IRRP.

People's Solidarity for Participatory Democracy (PSPD). [Online]. Available :
<http://www.peoplepower21.org/English/39340#0>. [1996, December 20].

William, Sandra. (1985). **Conflict of Interest : The Ethics Dilemma in Politics.** Vermont :
Gower Publishing Company.